27.10.2026

Majandus- ja taristuministri määruse „Elektri ja gaasi lõpphinna osalise kompenseerimise tingimused ja kord“ muutmise määruse eelnõu

Seletuskiri

1. Sissejuhatus

1. Sisukokkuvõte

Määruse „Elektri ja gaasi lõpphinna osalise kompenseerimise tingimused ja kord“ muutmise eesmärk on leevendada 2026. a detsembrist kuni 2027. 31. märtsini elektri- ja gaasitarbija hüppelist hinnatõusu. Sarnast leevendusmeedet rakendati ka Vabariigi Valitsuse otsusel 2022 - 2023. aastal.
Maagaasi ja elektri hinnatõusu leevendamine toimub läbi elektri- ning gaasitarbijate poolt tasutava võrgutasu vähendamisega kodutarbijatele seotud kulude kompenseerimise võrguettevõtjale perioodil detsember 2026 kuni märts 2027 tarbitud elektri ja gaasi võrguteenuse eest.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu valmistasid ette Kliimaministeeriumi energeetikaosakonna strateegilise planeerimise juht Madis Laaniste (madis.laaniste@kliimaministeerium.ee), sama osakonna nõunik Regina Hermandi (regina.hermandi@kliimaministeerium.ee) ja SA Keskkonnainvesteeringute jurist Kaido Floren (tel 627 4176, kaido.floren@kik.ee).

Eelnõu õigusliku analüüsi tegi Kliimaministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Rene Lauk (rene.lauk@kliimaministeerium.ee).

1.3. Eelnõu õiguslik alus

Määrus kehtestatakse riigieelarve seaduse § 53^1 lõike 1 alusel.

1.4. Märkused

Eelnõu on seotud Vabariigi Valitsuse 01.12.2026 kabinetinõupidamisel vastu võetud otsusega ette valmistada meedet, millega saab osaliselt leevendada elektri ja gaasi hinnatõusu mõju kõikidele elektri ja gaasi kodutarbijatele. Elektri hinnatõusu leevendamiseks hüvitatakse kõikidele kodutarbijatele võrgutasusid 50% lõpparvel esitatud kogu võrguteenuse tasust, sh selle püsi- ja võimsuskomponendid. Gaasihinna leevendamiseks hüvitatakse kõikidele kodutarbijatele 100% lõpparvel esitatud kogu võrguteenuse tasust, sh selle püsi- ja võimsuskomponendid. Muudatusega kasutusele võetav meede vähendab elektri ja gaasi lõpphinda võrreldes meetmeta hinnaga ca 5 kuni 15%.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb ühest paragrahvist.

Võrgutasude kompenseerimise meetme rakendajaks on olnud varasemalt ja jääb ka selle meetme puhul SA Keskkonnainvesteeringute Keskus.

Paragrahvi 1 punktiga 1 muudetakse määruse § 2 lg 1 p 1 sõnastust ja see sisaldab kodutarbijatele elektri võrgutasude hinna kompenseerimise perioodi. Kehtiva määruse kohaselt toimus võrgutasude kompenseerimine 2022 ja 2023. aastal. Uue meetme puhul rakendatakse kompensatsioonimeedet alates 01.12.2026 ja see kestab kuni 31.03.2027. Kodutarbijatele kompenseeritakse 50 protsenti elektrituruseaduse § 12 tähenduses osutatud võrguteenuse eest võetavast võrgutasust, sealhulgas energia edastamise, võrguühenduse kasutamise, võrgu läbilaskevõime või võimsuse ning püsitasu komponendist, ja sellelt tasumisele kuuluvast käibemaksust, kusjuures kompensatsiooni arvestatakse iga füüsilisest isikust kodutarbija kohta kuni 1000 kWh suuruse elektrienergia tarbimismahu ulatuses ühe kalendrikuu kohta. Sarnane piirang ei ole kohane korteriühistute, hooneühistute ja aiandusühistute puhul. Ühise elektriarvestiga kortermajas on summaarne kuine elektritarbimine sageli üle 1000 kWh kuus ning võimalik võrguettevõtja poolne majasisese tarbimise väljaselgitamine ühe hoone osa kohta ebaproportsionaalselt koormav.

Punktiga 2 muudetakse määruse § 2 lg 1^1 sõnastust ja on samuti seoses kodutarbijatele maagaasi võrguteenuse kompenseerimise tähtaegadega seotud. Sarnaselt elektri võrgutasude hinna kompenseerimisele kompenseeritaks maagaasi kodutarbijatele võrguteenuse eest võetav tasu alates 01.12.2026 kuni 31.03.2027. Erinevus kahe võrgutasu kompenseerimisel on see, et kui elektri võrgutasust kompenseeritakse kodutarbijatele 50% võrgutasust, siis maagaasi kodutarbijatele kompenseeritakse võrgutasu 100% ulatuses. Gaasi võrguettevõtjale kompenseeritakse 100 protsenti kodutarbijale maagaasiseaduse tähenduses osutatud võrguteenuse eest võetavast tasust ja sellelt tasumisele kuuluvast käibemaksust. Kompensatsiooni arvestatakse iga füüsilisest isikust kodutarbija kohta kuni 2500 kWh suuruse gaasi tarbimismahu ulatuses ühe kalendrikuu kohta. Nagu ka elektri puhul, ei rakendata tarbimise ülempiiri korteriühistute, hooneühistute ja aiandusühistute puhul.

Punktiga 3 täiendatakse määrust uue lõikega 1^2, et tagada selgus selles, kes on need elektri ja maagaasi kodutarbijad, kellele võrgutasusid kompenseeritakse. Koostöös turuosalistega on leitud, et näiteks gaasi kodutarbijate puhul tuleb lähtuda maagaasiseaduse § 6^1 lg 1 punktist 1 ja gaasituru toimise võrgueeskirja § 22^1 lõikest 1 ja selle kohaselt loetakse kodutarbijateks füüsilised isikud, korteriühistud ja aiandusühistud. Sarnaselt tuleb toimida ka elektritarbijatega. Näiteks OÜ-dega sõlmitud lepinguid ei arvestata kodutarbijate hulka üksnes põhjusel, et neile kuuluvates korterites ka elatakse.

Punktiga 4 muudetakse paragrahvi 2 lõike 4 sõnastatakse, sest antud kompensatsiooni meede hõlmab ainult võrgutasude kompenseerimist. Seega on vajalik lõikes 4 muuta viiteid selliselt, et ainult võrgutasude kompensatsiooni saamisel vähendab elektri ja gaasi võrguettevõtja tarbijale esitatavat vastava kalendrikuu võrguteenuse arvet ulatuses, milles ta sai vastava tarbija eest kompensatsiooni.

Punktiga 5 täiendatakse määruse § 2 uute lõigetega 5 ja 6.

Lõike 5 kohaselt arvestatakse elektri- ja gaasi võrgutasude kompensatsiooni kodutarbija kohta, kellele elektri võrguettevõtja või gaasi võrguettevõtja osutab võrguteenust vahetult.

Lõige 6 kirjeldab, kuidas vähendatakse tarbimisest sõltumatute võrgutasude kompensatsiooni juhul, kui tarbija kuutarbimine ületab kompenseeritava tarbimismahu piiri.

Sisuliselt tähendab see järgmist:

- elektri puhul on kompenseeritava tarbimise ülempiir 1000 kWh kuus;
- gaasi puhul on ülempiir 2500 kWh kuus;
- tarbimisest sõltuvaid võrgutasusid kompenseeritakse ainult kuni selle piirini;
- ka püsitasu, võimsustasu või muu tarbimismahust sõltumatu võrgutasu komponent ei kuulu ülempiiri ületamisel enam täielikult kompenseerimisele, vaid seda vähendatakse proportsionaalselt.

3. Eelnõu terminoloogia

Eelnõus kasutatakse elektrituruseaduses ja maagaasiseaduses sätestatud termineid. Eelnõus kasutatud kodutarbija mõiste erineb varasemalt nendes seadustes sõnastatud mõistest.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

5. Määruse mõjud

Määruse kohaselt kompenseeritakse riigi poolt tegevusloaga gaasi ja elektri võrguettevõtjatele vastavalt siis gaasi osas 100% ja elektri võrgutasude osas 50% kodutarbijate võrguteenuse kulust. Kodutarbijatelt saamata jäänud tasu võrguteenuse eest kompenseeritakse gaasi ja elektri võrguettevõtjale SA KIK poolt. Meedet rakendatakse perioodil detsember 2026 – märts 2027 toimunud gaasi ja elektri tarbimise eest esitatud võrguteenuse kulude osas. Gaasi- ja elektri võrguettevõtjad esitavad perioodil detsember 2026 – märts 2027 kodutarbijatele osutatud võrguteenuste eest kogu arve summeerituna KIK-le. Kuivõrd arveid esitatakse kord kuus (kuu alguses) eelmise kuu tarbimise põhjal, esitatakse viimased toetuse avaldused KIK-le 2027. a aprillis.

Eelnõu mõjud võib kokku võtta alljärgnevalt:

- Sotsiaalsed mõjud (Mõju elanikkonna toimetulekule ja elukvaliteedile): võrgutasude kompenseerimine parandab otseselt leibkondade majanduslikku toimetulekut ja suurendab kättesaadavat tulu. Kuna energiaarved moodustavad väiksema sissetulekuga leibkondade eelarvest regressiivselt suurema osa, vähendab universaalne võrgutasude kompenseerimine haavatavate tarbijate ebakindlust ja energiaostuvõimetust. Arvestades asjaolu, et tegemist on laiapõhjalise (mitte sihitud) toetusega, saavad sellest võrdväärselt kasu ka kõrge sissetulekuga leibkonnad, mis ei pruugi sotsiaalse õigluse ja ressursside jaotuse seisukohalt olla optimaalne.
- Majanduslikud mõjud (Mõju ettevõtluskeskkonnale ja turgudele): võrgutasude kompenseerimisel on kaudne positiivne mõju. Kodutarbijate kätte jääv vaba raha suunatakse tagasi tarbimisse (jaekaubandus, teenused), mis elavdab sisenõudlust ja

toetab majandust tervikuna. Energiaturul säilitab aitab meede kaasa võrguettevõtjate stabiilsemale ärikeskkonnale ja vähendab maksehäireid klientide seas, kuna teenuse eest tasub osaliselt riik. Samas võib võrgutasude kompenseerimine vähendada mõningate tarbijagruppide motivatsiooni energiasäästuks või energiatõhususe investeeringuteks (nt kodude soojustamine, säästlikumad seadmed).

- Mõju avalikule sektorile (Eelarve ja halduskoormus): Võrgutasude kompenseerimisega kaasneb märkimisväärne negatiivne eelarvemõju. Tegemist on suuremahulise kuluga, mis nõuab vahendite ümbersuunamist muudest valdkondadest või riigieelarve defitsiidi suurenemist. Toetuse administreerimise halduskoormus riigiasutustele on madal, kuna kompenseerimine toimub otse võrguettevõtjate kaudu.
- Keskkonnamõjud: energia hinna madalal hoidmine (sh võrgutasude kaotamise kaudu) võib kaasa tuua fossiilsete energiaallikate suuremat kasutamist või vähemalt pidurdada nende kasutamise kahanemist. See on vastuolus pikaajaliste sihtidega ressursside säästlikul kasutamisel.
- Mõju regionaalarengule: võrgutasude kompenseerimine toetab regionaalset tasakaalu. Maapiirkondades on elektri kasutamine kütmisel ja sooja tarbevee varustuses enam levinud. Maapiirkondades on majad vähem soojustatud ja sealsete elanike keskmine sissetulek keskmisest madalam. Võrgutasude kompenseerimine leevendab regionaalset ebavõrdsust.
- Määruse rakendamisega ei kaasne mõju riigi julgeolekule, välissuhetele, ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Mõjud energiamajanduses

Elektri võrguteenust osutab jaotusvõrgus majandustegevuse registri andmetel 34 ettevõtet, kuid mõnedel nendest puuduvad kodutarbijatest kliendid (AS Tallinna Lennujaam, AS Eesti Talleks, Elme AS, VKG OIL AS, EPT Energia OÜ).

Võrgutasude osalisel kompenseerimisel saaks väike, elektrit kütteks mittekasutav leibkond 100 kWh kuutarbimise juures toetust umbes 5 eurot kuus ehk 15% elektriarvest. Osaliselt elektrikütet kasutav suurem pere korteris saaks 250 kWh kuutarbimise korral toetust 10 eurot kuus ehk 12% arvest. Peamiselt elektrit kütmisel kasutavas eramajas elav pere saaks 1500 kWh kuutarbimise juures toetust 30 eurot kuus ehk 7% arvest. Seega oleks suurema tarbimisega perede rahaline toetus absoluutväärtuses suurem, kuid see kataks nende elektriarvest väiksema osa.

Gaasi võrguteenust (gaasi jaotamise teenust) osutab majandustegevuse registri andmetel 26 ettevõtet, nendest pea kõikides on kodutarbijatest kliente. Ühe gaasi jaotusvõrgu puhul on käimas jaotusvõrgu teenuse üleandmine teisele ettevõtjale - Enveko OÜ on oma võrke üle andmas Jõgeva Veevärk OÜ'le.

Gaasitarbijad liigituvad tarbijad üldistatult kolme gruppi: gaasipliitide ja -ahjude kasutajad, gaasiveesoojendite kasutajad ning gaasil põhineva kütteliigi kasutajad. Kõige suuremas gaasi jaotusvõrgus (AS Gaasivõrk) kasutatakse kodutarbijate puhul püsitasust ja tarbimisest sõltuvat hinda. Püsitasu on seotud tarbija poolt kasutatavate mõõtepunktide arvuga, enamasti kasutab ühte ja sama mõõtepunkti mitu tarbijat ning püsitasu kujuneb tarbija jaoks suhteliselt tagasihoidlikuks. Näiteks jagatud gaasiarvestiga leibkonna, kus gaasi tarbitakse toidu

valmistamisel, oleks kuine toetus 0,65 eurot, gaasipliidi ja gaasiveesoojendiga leibkonnal oleks toetus umbes 1,70 eurot ning gaasiga köetava eramaja puhul 30 eurot. Meede puudutaks vastavalt ligikaudu 80 000, 20 000 ja 20 000 leibkonda. Suurima rahalise leevenduse absoluutväärtuses saaksid gaasiga kodu kütvad tarbijad.

Ettevõtetele kaasneb määruse rakendamisega täiendav halduskoormus. Selle halduskoormuse katmiseks määrus eraldi toetust ette ei näe.

6. Määruse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Eelnõu rakendamise kulu on hinnanguliselt gaasivõrgu kompenseerimisel 3 miljonit eurot sellele lisanduva käibemaksuta. Elektrivõrgu kulud kodutarbijatele võrgutasude 50% ulatuses kompenseerimisel on hinnanguliselt 27 miljonit eurot sellele lisanduva käibemaksuta. Nendele kuludele lisandub KIK halduskulu hinnanguliselt summas 80 000 eurot.

Määruse rakendamiseks vajalikud vahendid taotleb Kliimaministeeriumi Vabariigi Valitsuse reservist.

7. Määruse jõustumine

Eelnõu on kavandatud jõustuma üldises korras. Võimalikult kiire määruse jõustumise tähtaeg tagab, et gaasi ja elektri võrguettevõtjatel on võimalus väljastada tarbijatele jaanuarikuu arved detsembrikuus kasutatud võrguteenuse eest selliselt, et neil on juriidiline kindlus küsida SA KIK-lt tarbijalt saamata jäänud tulu täies ulatuses tagasi.

8. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu Rahandusministeeriumile ja ettepanekute esitamiseks SA-le Keskkonnainvesteeringute Keskus ning elektri ja gaasi võrguettevõtjatele.